

Jean Leering en de kunst

'Doe iets met die beelden!'

Het Van Abbemuseum in Eindhoven is een bizarre plek: klein, maar hoog scorend op de internationale pikorde van 'musea voor hedendaagse kunst die er toe doen'. Het werd in 1936 geopend door sigarenfabrikant Henri Van Abbe, die er zijn eigen collectie liet tonen, vooral Nederlandse kunstenaars uit de eerste helft van vorige eeuw. Maar hij stelde ook een bedrag ter beschikking om de collectie uit te breiden. De eerste directeur werd J.A. Visser, vervolgens was er Edy de Wilde, die modern werk aankocht van kunstenaars als Picasso en Chagall. Toen kwam Jean Leering, die de hele boel omgooide en de hele generatie van internationale kunstenaars uit de sixties en seventies binnenhaalde, van Donald Judd, Christo en Bruce Nauman tot Joseph Beuys en Panamarenko. Na Leerings beleid zouden de volgende directeuren van Abbe, Rudi Fuchs, Jan Debbaut en Charles Esche, het pad van vernieuwing, kritische attitude, publiekswerking en engagement verder bewandelen.

Over Jean Leering (1934-2005), die directeur was in Van Abbe van 1964 tot 1973, verscheen bij Valiz een gedreven boek, geschreven door kunsthistoricus en journalist Paul Kemper. Het leest als een trein voor al wie geïnteresseerd is in de 'geschiedenis' van de 'actuele' beeldende kunst, want in die jaren werd (mee) door Leering de basis gelegd voor ons kijken naar en omgaan met die kunstgeschiedenis.

'Het gaat om heel eenvoudige dingen'

Jean Leering en de kunst

Paul Kempers

vis-à-vis
Valiz

Leering deed in de jaren zestig wat twintig jaar later pas kon gebeuren in Vlaanderen, met figuren als Flor Bex, Willy Van den Bussche en vooral Jan Hoet: het instituut 'museum' van 'onbetwiste autoriteit' ombuigen tot een kritisch beeldinstituut dat kon bijdragen aan de vorming van de publieke opinie. Dat kwam natuurlijk onder meer omdat Leering een gebouw had, en de Vlamingen nog niet. Maar vooral zijn eigen aanpak van het museumbeleid zou school maken. Als eerste in Nederland bracht Leering het werk van kunstenaars als Christo, Dan Flavin, Donald Judd, Frank

Stella en anderen. Hij kocht hun werken in een vroeg stadium aan, vaak met veel tegenwind vanuit het stedelijk bestuur. De jongste ontwikkelingen in de Nederlandse en ook Belgische kunst ontgingen hem evenmin, met werk van Jan Dibbets, Ger van Elk en Marinus Boezem, maar ook van Belgen als Jef Geys en Panamarenko. 'Doe iets met die beelden!', zo luidde zijn credo als tentoonstellingsmaker.

Documenta

Jean Leering had ook een groot aandeel in de 'revolutionaire' Documenta 4 in 1968, toen geleid door documenta-stichter Arnold Bode, waarbij vooral Amerikaanse kunstenaars geselecteerd werden, wat bij veel Europese kunstenaars niet in goede aarde viel. Er werd gesproken van een 'imperialistische take-over'. Bode haalde Leering, die in het Van Abbe ook al veel Amerikanen had binnengehaald, over om tot de 'Rat' van de Documenta toe te treden. In talloze lezingen zou Leering het opnemen voor de toen hevig woedende internationalisering van de beeldende kunst maar ook voor de kracht van de kunst zelf. In een interview met de Belgische documentairemaker Jef Cornelis zei hij onder meer: "Met actuele kunst moet je durven zeggen: dat zal ik wel zien. (...) Je moet risico durven nemen, in die zin dat je intuïtief iets aanbeveelt wat je pas na het inrichten en ervaren van de tentoonstelling onder woorden kunt brengen."

Jean Leering werd, zeker na die documenta, beschouwd als een kunstpaus (waar hoorden we dat nog?), strak in het pak. En hij voelde perfect aan waar het naar toe ging. Auteur Kemper: "Al in de maanden na de opening had Leering gezien hoe documenta's buitenge-

woon goed bezochte vierde aflevering de big boom van de moderne en hedendaagse kunstmarkt inluidde. Galeriehouders grepen Arnold Bodes geesteskind aan om hun kunstenaar flink te promoten; de prijzen van mede door de documenta bekend geworden Amerikaanse schilders schoten omhoog, de zucht naar roem en status werkte infecterend, 'iedereen wilde een stuk van de cake', constateerde de Van Abbe-directeur."

En Leering bleef leren. In 1971 maakte hij een belangrijke Beuys-tentoonstelling in Van Abbe, ook al vond hij de kunstenaar in vroegere jaren een aansteller en had hij een 'mentaal veranderingsproces moeten doormaken'. Maar hij deed het toch maar. Dezelfde meeslepende verhalen lees je in dit boek ook over andere tentoonstellingen en kunstenaars, waarbij vooral 'breekpunt Bruce Nauman' lezenswaardig is. Het illustreert het einde van Leerings directeurschap, die vond dat hij al te hard moest opboksen tegen de behoudsgezindheid van de Eindhovense wethouders. Leering nam ontslag, ging nadien werken als directeur van het Tropenmuseum, als voorzitter van de Amsterdamse Kunstraad en als hoogleraar aan de TU Eindhoven (hij was bouwkundig ingenieur van opleiding), maar vooral de Van Abbe-pagina's zijn ook ongemeen boeiend voor Belgische lezers, omdat we er zoveel raakpunten in vinden met onze eigen, kleine geschiedenis van de actuele beeldende kunst in onze provinciale steden.

Marc RUYTERS

Paul Kempers, 'Het gaat om heel eenvoudige dingen', Jean Leering en de kunst', Valiz, 2018, 320 pagina's, 27,50 euro, ISBN 978-94-92095-07-7.